

Redactare: Daniel Mitran
Tehnoredactare: Mihail Vlad
Pregătire de tipar: Marius Badea
Design copertă: Laurențiu Midvichi

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
**Cea mai frumoasă iubire a lui Don Juan : antologia nuvelor franceze
de dragoste din secolul al XIX-lea /** antolog., trad. și note de Octavian
Soviany. - Pitești : Paralela 45, 2018
ISBN 978-973-47-2745-2
I. Soviany, Octavian (antolog. ; trad.)
821.133.1

CEA MAI FRUMOASĂ IUBIRE A LUI DON JUAN

*Antologia nuvelor franceze de dragoste
din secolul al XIX-lea*

Antologie, traducere din limba franceză și note de
Octavian Soviany

Cuprins

<i>Inès de Las Sierras</i> [Charles Nodier]	7
<i>Familia Cenci</i> [Stendhal (Henri Beyle)]	75
<i>Laurette sau Pecetea roșie</i> [Alfred de Vigny]	111
<i>Un episod din timpul Terorii</i> [Honoré de Balzac]	143
<i>Dulapul de acaju</i> [Alexandre Dumas]	165
<i>Venus din Ille</i> [Prosper Mérimée]	183
<i>Émilie</i> [Gérard de Nerval]	217
<i>Cea mai frumoasă iubire a lui Don Juan</i> [Jules-Amédée Barbey D'Aurevilly]	243
<i>Istoria unui mierloi alb</i> [Alfred de Musset]	269
<i>Moartea îndrăgostită</i> [Théophile Gautier]	301

Charles Nodier (1780 - 1844)

Excentricul și fantastul Charles Nodier a fost una dintre cele mai fascinante personalități ale romantismului francez. Nuvela *Inès de Las Sierras*, publicată în 1837, este una dintre scrierile sale de maturitate, în care autorul se dovedește un adevărat maestru al narațiunii gotice, cu castele bânuite, stafii și răsturnări de situație spectaculoase.

Inès de Las Sierras

I

— Nu vrei să ne spui o poveste cu stafii? – întrebă Anastase.

— Nimic mai la îndemână – am răspuns eu –, căci am fost martorul celei mai ciudate vedenii despre care s-ar putea vorbi, de la Samuel încoace; dar nu este o poveste, este o întâmplare adevărată.

— Așa! – murmură substitutul, strângându-și buzele. Oare în ziua de astăzi mai crede cineva în asemenea bazaconii?

— Ai crede poate și dumneata cu aceeași tărie ca și mine – i-am replicat eu – dacă ai fi fost în locul meu.

Eudoxie își apropie fotoliul de mine și eu începui:

Era în ultimele zile ale anului 1819. Eram pe atunci căpitan de dragoni, aflat cu garnizoana la Girona, în departamentul Ter. Colonelul meu a găsit de cuviință să mă trimită pentru o remontă la Barcelona, unde se ținea, a doua zi de Crăciun, un târg de cai vestit în toată Catalonia, și mi-a pus la dispoziție pentru sarcina asta doi locotenenți din regiment, pe nume Sergy și Boutraix, care erau prietenii mei. Dați-mi voie, vă rog, să vă vorbesc un moment despre ei, căci amănuntele legate de caracterul lor, pe care o să vi le înfățișez, nu sunt câtuși de puțin inutile pentru continuarea istoriei mele.

Sergy era unul dintre acei tineri ofițeri ieșiți de pe băncile școlii care au de învins anumite rețineri, ba chiar anumite antipatii pentru a fi bine văzuți printre camarazi. A reușit în scurt timp. Chipul său era încântător, manierele – distinse, spiritul – viu și strălucitor, bravura – dovedită fără tăgadă. Nu exista exercițiu militar în care să nu exceleze, artă pentru care să nu aibă gust și simțire, deși alcătuirea lui nervoasă și delicată îl făcea mai sensibil la farmecul muzicii. Un instrument mănuit de niște degete pricepute, dar mai ales o voce frumoasă îl umpleau de un entuziasm care uneori se manifesta prin strigăte și prin lacrimi. Când era vorba despre un glas de femeie și se mai întâmpla și ca femeia aceea să fie frumoasă, trăirile sale erau duse până la delir. Asta mă făcea să mă îngrijorez adesea pentru mintea lui. Vă puteți dați seama ușor că inima lui Sergy era deschisă mereu pentru dragoste și că era aproape tot timpul căzut pradă uneia dintre acele pasiuni violente de care pare să depindă viața unui bărbat; dar tocmai surplusul său de sensibilitate îl ferea de excese. Ceea ce-i trebuia acestui suflet înflăcărat era un suflet la fel de înflăcărat ca al lui, de care să se alăture și cu care să se contopească, dar, deși i se părea că îl vede peste tot, nu îl întâlnește până atunci de fapt nicăieri. Astfel încât idolul din ajun, rămas fără puterea lui de seducție, nu mai era a doua zi decât o femeie obișnuită, iar cel mai îndrăgostit dintre îndrăgostiți se dovedea și cel mai schimbător. În asemenea momente de decepție, când se prăbușea de la înălțimea iluziilor sale la mărturia umilitoare a realității, el avea obiceiul să spună că obiectul necunoscut al dorințelor și speranțelor sale nu se găsea pe pământ, dar îl mai căuta încă, fie și cu riscul de a se înșela, așa cum i se întâmplase de mii de ori. Ultima amăgire a lui Sergy fusese stărnită de o micuță cântăreață, destul de mediocră, atașată de trupa lui Bascara care tocmai părăsise Girona. Vreme de două zile, această virtuoasă ocupase zonele cele mai înalte ale Olimpului. Dar n-a fost nevoie decât de două zile ca să fie coborâtă în rândul

muritoarelor celor mai obișnuite. Sergy nici nu-și mai aducea aminte de ea.

Înzestrat cu o asemenea sensibilitate ușor inflamabilă, ar fi fost imposibil ca Sergy să nu aibă o puternică înclinație pentru miraculos. Nu exista niciun alt domeniu în care ideile sale să rădăcească mai în voia lor. Spiritualist prin gândire și educație, era și mai spiritualist prin imaginație și instinct. Credința sa într-o iubită închipuită, pe care lumea spiritelor i-o rezervase anume, nu era doar un simplu capriciu al fanteziei, era subiectul predilect al reveriilor sale, romanul secret care îi popula gândurile, un fel de taină grațioasă și consolatoare care îl despăgubea pentru deznodământul nefericit al căutărilor lui inutile. Departate de a mă arăta împotriva acestei himere, atunci când întâmplarea o aducea în discuție, mă folosisem de ea cu succes nu doar o dată pentru a-i alina dezamăgirile amoroase care se produceau regulat în fiecare lună. În general este un lucru destul de obișnuit ca fericirea să fie strămutată într-o lume ideală, atunci când știi cât prețuiește cea de aici.

Boutraix făcea cu Sergy contrastul cel mai desăvârșit; era un băiat mare și gros, plin, ca și celălalt, de lealitate, onoare, devotement față de camarazi și bravură, dar avea o figură foarte comună, iar spiritul său îi reproducea cu fidelitate înfățișarea; nu cunoștea decât din auzite dragostea spirituală care vine din minte și inimă și tulbură viața sau o înfrumusețează și o privea ca pe o născocire a romancierilor și poezilor, ce n-ar fi existat niciodată în altă parte decât în cărți. Cât despre dragostea pe înțelesul lui, o practica ori de câte ori avea ocazia, fără să-i acorde însă mai mult timp și mai multă preocupare decât i se cuvenea. Răgazurile lui cele mai plăcute erau la masa unde se așeza primul și de unde se ridica ultimul, cel puțin atunci când era și vin din belșug. După faptele strălucite de vitejie, vinul era singurul lucru din lume care îi inspira un oarecare entuziasm. Vorbea despre el cu un fel de elocință și consuma mult, fără a

merge însă vreodată până la beție. Datorită unei alcătuirii fericite a temperamentului său nu decăzuse niciodată până la această stare vulgară, care transformă omul în animal, și trebuie să admitem că adormea întotdeauna la timp.

Viața intelectuală a lui Boutraix se reducea la un număr foarte mic de idei, cu ajutorul cărora ajunsese la niște principii inflexibile, ce se puteau exprima prin formule absolute, foarte comode, pentru că nu lăsau loc de discuții. Dificultatea de a demonstra ceva printr-o succesiune de raționamente corecte îl transformase într-un contestatar. La toate inducțiile întemeiate pe rațiune sau sentiment răspundea prin două cuvinte sacrosancte: „fanatism” sau „prejudecată”, însoțite de o ridicătură de umeri. Dacă te încăpățâna să-l provoci, își lăsa capul pe spătarul scaunului, scotea un fluierat ascuțit care dura atât cât obiecția pe care încercai să i-o aduci și îl scotea din situația inconfortabilă de a te asculta. Deși nu citise niciodată măcar două pagini consecutive, își închipuia că l-a citit pe Voltaire și chiar pe Piron, pe care îl privea ca pe un filosof; aceste două spirite frumoase erau autoritățile sale supreme și *ultima ratio* a tuturor controverselor la care binevoia să ia parte se rezuma la această frază: „Să vedem mai întâi ce au spus Voltaire și Piron!” Disputa se încheia de obicei aici și îi dădea câștig de cauză, ceea ce i-a adus în escadronul său faima unui excelent logician. Cu toate acestea, Boutraix era un bun camarad, și omul care se pricepea cel mai bine la cai din toată armata.

Pentru că aveam noi înșine nevoie de niște cai, hotărâserăm să ne folosim de serviciile unuia dintre acei *arrieros* sau catârgii care erau din belșug la Girona, iar ușurința cu care puteau fi găsiți de obicei ne inspirase convingerea că nu va fi greu să găsim unul care să ne servească, dar ne înșelam. Solemnitățile din seara de 24, precum și târgul care urma să aibă loc peste două zile atrăgeau, de prin toate părțile Cataloniei, nenumărați călători, iar noi amânaserăm prea mult procurarea unui vehicul. La ora unsprezece dimineața eram încă în căutarea unui *arriero* și mai

puteam să ne încercăm norocul doar la unul singur, pe care l-am găsit în fața porții, pregătindu-se de plecare.

— Blestemați să-ți fie catării și cariola! – strigă Boutraix, copleșit de mânie, așezându-se pe o bornă de la marginea drumului. Fie ca toți dracii din iad, dacă există, să se dezlănțuie asupra drumului tău și Lucifer însuși să-ți dea adăpost! Așadar, nu plecăm!

Catârghiul își făcu cruce și se dădu cu un pas înapoi.

— Dumnezeu să te aibă în pază, jupân Estevan – am spus eu zâmbind – ai ceva călători?

— N-aș putea să susțin sus și tare că am călători – răspunse catârghiul – de vreme ce am doar unul singur, pe domnul Bascara, regizor și *gracioso* de comedie, care pleacă să i se alăture trupei sale la Barcelona și care a rămas în urmă ca să se îngrijească de bagaje, adică de valiza asta burdușită cu boarfe și zdrențe, care n-are rost să fie încărcată pe un măgar.

— Uite cum e mai bine, jupân Estevan. Trăsura dumitale are patru locuri, iar domnul Bascara ne va îngădui bucuros să plătim trei sferturi din prețul călătoriei, pe care va fi de altfel liber să-l treacă în întregime în contul directorului său. Noi o să păstrăm secretul. Fii te rog bun și întreabă-l dacă ne autorizează să-l însoțim.

Bascara n-a stat pe gânduri decât atât cât i-a trebuit pentru a-i da consimțământului său aparența unei comportări îndatoritoare. La prânz plecaserăm deja din Girona.

Dimineața era frumoasă pentru anotimpul acela; dar abia trecuserăm de ultimele case ale orașului când aburii albi, care pluteau de la răsăritul soarelui peste vârfurile colinelor în perdele moi și ușoare, se îngroșară cu o iuțea surprinzătoare, acoperiră tot orizontul și ne înconjură ca niște metereze. Nu peste mult începu o ploaie amestecată cu zăpadă, foarte fină, dar atât de puternică și atât de grăbită încât ai fi putut crede că aerul se transformase în apă, iar catării noștri nimeriseră pe fundul

unui fluviu, unde însă, din fericire, puteau respira. Elementul echivoc pe care îl traversam își pierduse într-atât transparența încât lizierele pe lângă care treceam, ba chiar și punctele cele mai apropiate de drum, deveniseră invizibile. Catârghiul nostru înainta cu multă grijă, sondând mereu drumul cu ochii și cu piciorul înaintea de a-și angaja echipajul într-o direcție oarecare, iar aceste tatonări, repetate adesea, ne întârziuau mult. Vadurile cele mai lesnicioase crescuseră atât de mult de mult în câteva ore, încât deveniseră periculoase, iar Bascara nu putea să treacă niciunul fără a-i invoca pe Sfântul Nicolae sau pe Sfântul Ignațiu, patronii navigatorilor.

— Mi-e cu adevărat teamă – spuse Sergy zâmbind – ca cerul să nu fi luat în serios blestemul cumplit cu care Boutraix l-a întâmpinat în dimineața asta pe nefericitul *arriero*. Se pare că toți diavolii din iad s-au dezlănțuit asupra noastră, așa cum ne-a urât el, și nu ne-ar mai lipsi decât să cinăm cu Lucifer în persoană pentru ca urarea lui să se împlinească întru totul.

— Bine, bine – răspunse Boutraix, ridicându-se pe jumătate. Prejudecăți! Superstiții! Fanatisme!

Și adormi din nou de îndată.

Drumul deveni puțin mai sigur după ce am ajuns pe prundișul pietros și solid de la marginea mării, dar ploaia sau mai degrabă potopul prin care înotam atât de anevoios nu se potolise câtuși de puțin. Nu părea că se va opri decât după trei ore de la apusul soarelui, când eram încă foarte departe de Barcelona. Am ajuns la Mattaro, unde ne hotărâram să poposim neavând încotro, căci echipajul nostru era rupt de oboseală, dar abia am cotit pentru a intra pe alea largă a hanului că *arriero* deschise portiera și ne anunță, supărat, că toată curtea era ticsită de trăsurile ce nu mai putuseră fi găzduite.

— Ne urmărește fatalitatea în această călătorie de groază – adăugă el. Nu mai sunt locuri de popas disponibile decât la castelul lui Ghismondo.

— Să vedem – am zis eu ridicându-mă de pe scaun – dacă va trebui să poposim sub cerul liber într-unul din cele mai ospitaliere orașe ale Spaniei; ăsta ar fi sfârșitul cel neplăcut al unei călătorii anevoioase.

— Domnule ofițer – interveni un catârghiu ce fuma un *cigarro*, sprijinindu-se cu indolență de stâlpul porții – n-o să fiți lipsiți de tovarășie în situația asta nefericită, pentru că de două ore n-a mai fost primit nimeni în hanurile sau în locuințele particulare unde primii veniți au apucat să se adăpostească. Nu mai există apartamente libere decât în castelul lui Ghismondo.

Cunoșteam de multă vreme acest fel de a vorbi, obișnuit la oamenii din popor, dar care nu avusese niciodată asupra urechilor mele un efect mai dezagreabil ca atunci când mi-a fost dat să-l aud din nou.

Mi-am croit totuși drum până în apropierea hangitei, printr-o mulțime agitată de călători, *arrieros*, catări și rândași și am reușit să-i atrag atenția asupra mea lovind tare în nu știu ce utensilă de bronz cu mânerul spadei.

— Un grajd, o cameră și o masă bine servită – am strigat pe tonul acela imperios care are de obicei succes – și toate astea îndată! Suntem în serviciul împăratului!

— Domnule căpitan – replica ea foarte convinsă – nici împăratul însuși n-ar găsi acum în hanul meu un loc unde să se așeze. Mâncare și vin cât poftiți, dacă aveți chef să supați în aer liber, ceea ce nu e greu într-un oraș ca ăsta, dar nu stă în puterile mele să-mi largesc locuința ca să vă pot primi. Pe legea mea de creștină, nu mai sunt apartamente libere decât la castel.

— Să ia ciuma toate proverbele astea, cu țara lui Sancho cu tot! – am întrerupt-o eu cu bruschețe. Măcar de castelul ăsta blestemat ar exista cu adevărat undeva! Căci mi-ar plăcea să-mi petrec noaptea mai bine acolo decât în stradă.

— Asta vi-i toată grija? – vorbi ea din nou privindu-mă fix. Castelul lui Ghismondo este doar la trei sferturi de leghe de aici

și acolo există mereu camere libere. E adevărat că puțini profită de avantajul ăsta, dar dumneavoastră, francezii, nu sunteți niște bărbați care să-i cedeze diavolului un adăpost bun. Vedeți dacă vă convine, iar trăsura dumneavoastră va fi încărcată cu toate cele trebuincioase pentru a petrece o seară plăcută, dacă n-o să primiți cine știe ce vizită supărătoare.

— Suntem prea bine înarmați pentru a ne teme de cineva – i-am răspuns eu. Cât despre demon, am auzit că este un come-sean destul de plăcut. Poruncește așadar să ne aducă proviziile, măicuță! Mâncare pentru cinci inși care mănâncă fiecare cât patru, nutreț pentru catări și, dacă se poate, ceva mai mult vin, căci îl aveam cu noi pe locotenentul Boutraix.

— Locotenentul Boutraix! – făcu ea, apropiindu-și brațele, ceea ce, așa cum știe toată lumea, reprezintă o exclamație alcătuită din gesturi. *Mozo*, două coșuri de câte douăsprezece! Și să fie *rancio* veritabil!

Peste zece minute, interiorul trăsorii fu transformat într-o cămară atât de bine încărcată, încât n-ar mai fi putut pătrunde acolo nici măcar cel mai subțire dintre călătorii noștri; dar, așa cum v-am spus, timpul care nu încetase să se arate amenințător, cel puțin se mai îmblânzise oleacă. N-am șovăit să facem drumul pe jos.

— Unde mergem, domnule căpitan? – întrebă *el arriero*, mirat de aceste preparative.

— Unde să mergem în altă parte, sărmanul meu Estevan, decât în locul pe care ni l-ai indicat chiar dumneata adineaori? Probabil la castelul lui Ghismondo.

— La castelul lui Ghismondo? Păzească-ne Sfânta Fecioară! Nici măcar catării mei nu s-ar încumeta să facă un asemenea drum.

— Îl vor face totuși – i-am replicat eu, strecurându-i în mână câteva monede mărunte – și vor fi despăgubiți de această ultimă osteneală printr-un festin copios. Pentru dumneata,

camarade dragă, avem acolo înăuntru trei sticle de vin vechi de Palamos despre care o să-mi dai în curând niște noutăți. Numai să nu pierdem vremea, suntem aproape morți de foame și unii, și alții, iar cerul se întunecă iarăși amenințător.

— La castelul lui Ghismondo! – repetă pe un ton jalnic Bascara. Știi dumneavoastră, domnii mei, ce e castelul lui Ghismondo? Nimeni n-a pătruns vreodată acolo nestânjenit fără să fi făcut în prealabil un pact cu puterile necurate, iar eu nu voi pune piciorul în locul acela pentru toate comorile din lume. Nu, eu nu merg!

— Ba o să mergi, pe onoarea mea, dragă Bascara – zise Boutraix, cuprinzându-l cu un braț viguros. Se poate ca un castilian generos ca dumneata, care exercită cu atâta succes o profesiune liberală, să dea înapoi din fața celor mai stupide superstiții populare? Ah, dacă Voltaire și Piron ar fi traduși în spaniolă așa cum s-ar cuveni să fie traduși în toate limbile, nu mi-ar fi greu să-ți demonstrez că diavolul de care te temi nu este decât o sperietoare a băbăciunilor, născocită, în folosul călugărilor, de vreun băutor răutăcios de agheasmă, dar o să-ți explic asta pe larg când vom cina, căci am stomacul prea gol și gura prea uscată pentru a susține cu succes la ora asta o discuție filosofică. Mergi așadar fără teamă, bravul meu Bascara și fii sigur că îl vei găsi mereu pe locotenentul Boutraix între tine și diavol, dacă acesta va îndrăzni să te supere cu ceva. Pe toți dracii, o să fie frumos de văzut!

Vorbind așa, o apucaserăm pe un drum plin de hârtoape și întretăiat de coline, însoțiți de văicărelile și suspinele lui Bascara, care își marca fiecare pas cu o efuziune din psalmi sau cu vreo invocăție dintr-o litanie. Trebuie să admit că și catării noștri, slăbiți de foame și de oboseală, se îndreptau spre țin-ta drumului nostru nocturn cu un pas resemnat și posomorât, oprindu-se din când în când, ca și cum ar fi așteptat un contra-ordin izbăvitor și întorcând jalnic capul în urmă după fiecare stânen de drum parcurs.

— Ce e cu castelul ăsta rău famat, care le inspiră acestor oameni de treabă o teamă atât de sinceră și de adâncă? – întrebă Sergy. Poate un sălaș de strigoi?

— Sau o ascunzătoare de hoți – i-am răspuns eu foarte încet, căci poporul n-a crezut niciodată în asemenea superstiții fără să fi avut motive reale de frică. În ce ne privește, dispunem de trei spade, de trei perechi strașnice de pistoale și de muniție suficientă, iar, pe lângă cuțitul lui de vânătoare, *el arriero* are cu siguranță, potrivit obiceiului, și un pumnal catalan de Valencia.

— Cine nu știe ce e castelul lui Ghismondo – murmură Estevan cu o voce tremurătoare. Dacă ilustrii domni sunt curioși să afle câte ceva, le stau bucurosi la dispoziție, căci răposatul taică-meu a intrat acolo odată. Era un bărbat și jumătate! Dumnezeu să-l ierte, că le cam trăgea la măsea.

— Nu e nimic rău în asta – îl întrerupse Boutraix. Spune-ne, așadar, ce dracu a văzut tatăl dumitale în castelul lui Ghismondo?

— Spune-ne istoria asta – zise și Sergy – care ar fi dat plăcerile cele mai rafinate în schimbul unei povești fantastice.

— Prea bine – răspunse catârghiul –, iar după aceea senioriile voastre vor fi libere să se întoarcă din drum, dacă vor socoti de cuviință.

Apoi continuă:

— Acest nefericit Ghismondo – zise el, șovăind puțin, ca și cum s-ar fi temut să nu fie auzit de vreun martor nevăzut – nefericit cu adevărat, fiindcă și-a atras asupra lui mânia neînduplecată a lui Dumnezeu, altminteri eu nu-i doresc niciun rău!... – Ghismondo era, la douăzeci și cinci de ani capul vestitei familii de Las Sierras, care se bucură de atâta faimă în cronicile noastre. Au trecut de atunci cam trei sute de ani, anul sigur îl puteți găsi scris în cărți. Era un cavaler viteaz și frumos, cu vederi largi, grațios și bine văzut multă vreme de toată lumea, dar prea înclinat spre tovărășii rele și neînstare să se mențină în

frica și în respectul lui Dumnezeu, astfel încât relele sale deprinderi i-au adus în cele din urmă un renume prost, iar cheltuielile lui nechibzuite l-au dus aproape de ruină. Atunci s-a văzut silit să-și caute adăpost în castelul unde dumneavoastră – v-o spun cu tot respectul – v-ați hotărât cu atâta nesocotință să petreceți noaptea care vine și care era tot ce mai rămăsese din bogatul lui patrimoniu. Mulțumit să scape în acest refugiu de urmărirea creditorilor și a dușmanilor, care nu puteau fi decât foarte numeroși, pentru că patimile și desfrânările sale făcuseră tulburare în multe familii, l-a fortificat în cele din urmă și s-a ferecat acolo pentru tot restul zilelor sale, împreună cu un scutier la fel de desfrânat ca și el și cu un tânăr paj a cărui stricăciune sufletească îi depășea cu vârf și îndesat vârsta; casa lor era alcătuită dintr-o mână de oameni de arme care luaseră parte la toate excesele lor și care trăiau pe seama a ceea ce mai rămăsese din averea lui Ghismondo. Acesta a întreprins una din primele lui expediții pentru a-și face rost de o soție și, aidoma cu pasărea cea infamă care își murdărește propriu-i cuib, își aflase victima în propria lui familie. Unii spun totuși că Inès de Las Sierras, căci așa se numea această nepoată a lui, consimțise în secret să fie răpită. Cine va putea să explice vreodată misterele din inima unei femei?

V-am spus că asta a fost una din primele lui expediții, pentru că istoria îi atribuie multe altele. Veniturile acestei stâncării, ce pare să fi fost lovită dintotdeauna de blestemul lui Dumnezeu, nu i-ar fi acoperit cheltuielile dacă nu le-ar fi sporit cu birurile pe care le smulgea de la cei ce treceau prin părțile locului și care se numesc jafuri la drumul mare atunci când nu sunt percepute de un mare senior. Numele lui Ghismondo și al castelului său au ajuns curând de temut.

— Doar atât? – făcu Boutraix. Din astea s-au petrecut peste tot. Ele sunt una din consecințele firești ale feudalității și ale barbariei din acele secole de ignoranță și de robie.